

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

СТ А Н О В И Щ Е

От: Професор, доктор Димитър Николов Николов;
Институт по аграрна икономика;
Научна специалност- 3.8 Икономика

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Каплан Халими
Тема на дисертационния труд: „Влияние на Програмата за развитие на селските райони върху селските райони в Косово“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1515/03.07.2020 на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра/факултет* на УНСС по *научна специалност* съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 1898/18.07.2018 г. Обучението е осъществено в *редовна/задочна/свободна* форма през периода от 09.07.2018 до 09.07.2021 г. .

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертацията е структурирана в 5 глави и е в обем от 100 страници, 18 фигури, 24 таблица.

Актуалността на темата на дисертационният труд може да се разгледа в няколко направления. Той се фокусира върху следните изследователски въпроси:

а) До каква степен подпомаганите инвестиции са допринесли за подобряване на доходите на бенефициентите в селските райони на Косово?

б) До каква степен подпомаганите инвестиции допринесоха за осигуряване на създаването на нови работни места както по отношение на създаването на нови работни места, така и по отношение на запазването на

работни места, които трябваше да изчезнат в селското стопанство и селските райони на Косово ?;

в) До каква степен подпомаганите инвестиции са допринесли за подобряване на производителността в агробизнеса в Косово?

г) До каква степен безвъзмездните средства катализираха по-голямото подобряване на веригите на стойност в агробизнеса в Косово?

В процеса на изследвани се дефинират следните хипотези:

- 1) Програмата за финансова подкрепа в селските райони има положително въздействие върху заетостта (създаване на работни места и устойчивост) в хранително-вкусовите предприятия, създава устойчивост в стопанствата с първично производство.
- 2) Програмата за финансова подкрепа в селските райони има положително въздействие / влияние върху производителността и конкурентоспособността на икономическите агенти / участници в агробизнеса RDGP има положителни ефекти върху производителността на подпомаганите земеделски производители / земеделски производители

Това докторско проучване следва общата цел и три подцели:

Общата цел е: „Да се оцени въздействието на програмата за финансова подкрепа в селските райони и да се препоръчат мерки за увеличаване на неговото въздействие върху икономическия растеж в селските райони“

Във връзка с общата цел са дефинирани следните задачи:

1) Да се определи и квалифицира въздействието на програмата за финансова подкрепа на селските райони по отношение на конкурентоспособността, доходите, създаването на работни места и производителността чрез статистически количествен анализ, както и качествени задълбочени проучвания в областта;

2) Да се разбере дали програмата за финансова подкрепа е помогнал за повишаване устойчивостта на малките ферми в Косово

3) Да се потвърди чрез количествен анализ, както и качествени задълбочени проучвания дали програмата за финансова подкрепа на селските райони от години е подкрепял стопанството за издръжка, като ги е превърнал в полупазарни

В дисертацията са използвани 43 литературни източници.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В дисертацията основната теоретична постановка е основна на Теорията на промяната. Тя предоставя изчерпателна картина за това как и защо се очакват желаните промени в конкретен контекст. В този конкретен случай помага да се обясни как и защо са се случили

планираните ефекти на програмата за финансова подкрепа. Той дава възможност да се очертае връзката между подкрепяните дейности и как тези инвестиции са довели до постигане на очакваните цели по цялата верига от ефекти (вход-изход, резултат-въздействие).

Проучването използва комбинация от количествен и качествен подход. Констатациите произтичат както от количествения анализ, така и от качествените задълбочени проучвания на два избрани подсектора (мляко и плодове) от полето. Тази информация беше събрана от попълването на 330 затворени въпросници, събрани от цялата страна. В допълнение се използва стандартизиран въпросник за улавяне на всички източници на информация, за да се посочи наблюдаваният ефект върху една поддържана единица. Като контролни групи бяха използвани проби от подобни неподдържани фермерски и хранително-вкусови предприятия.

Общият извод е, че проектирането на настоящата система на директни плащания би могло да има малко положително въздействие върху четири от целевите резултати на програмата за финансова подкрепа, неутрално въздействие върху две и отрицателно въздействие върху останалите пет. Тази оценка обаче почти изцяло се основава на опита от ефектите на този производствен подход в други страни.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносните моменти на дисертационния труд могат да се групират в две групи:

• Научни приноси

1. Анализирани и оценени са ефектите от изпълнението на Програмата за безвъзмездна помощ за развитие на селското стопанство в Косово и на конкретни икономически мерки, насочени към конкретни подсектори на селското стопанство върху сектора като цяло и върху националната икономика.
2. Разработен е алгоритъм за оценка на ефективността на мерките по схемата за безвъзмездна помощ в селското стопанство в Косово
3. Прилага се система от методи на изследване, които са адаптирани към спецификата на изследването
4. Анализирани са степента на въздействие на прилаганите мерки върху благосъстоянието на земеделските стопани
5. Анализирани са и се оценява влиянието на прилаганите инвестиционни мерки върху производителността и заетостта в селскостопанския сектор.

• Практико-приложни приноси

1. Определени са конкретни предложения за подобряване на прилаганите

мерки и за тяхното подновяване

2. Въз основа на анализа бяха определени нови мерки и инструменти в подкрепа на земеделските стопани в Косово.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Дисертантът е представил три публикации свързани с дисертационния труд, от които и трите са самостоятелни научна публикации свързани с дисертацията.

Първата публикация е съвместна с други автори. Philip Kostov, Sophia Davidova , Alastair Bailey , Ekrem Gjokaj , Kapllan Halimi (2020) „Can Direct Payments Facilitate Agricultural Commercialisation: Evidence from a Transition Country” Journal: Journal of Agricultural Economics, 2020, <https://doi.org/10.1111/1477-9552.12390>

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1477-9552.12390>

Втората публикация също е в съавторство: Ekrem Gjokaj; Kapllan Halimi; Valon Xhabali; Drini Imami; Muje Gjonbalaj (2017), „FRUITS VALUE CHAIN AND DISTRIBUTION CHANNELS IN KOSOVO”, Journal: Bulgarian Journal of Agricultural Science, 23 (No 1) 2017, 22–30; Agricultural Academy

Третата публикация е в съавторство - Ekrem Gjokaj, Kapllan Halimi, Muje Gjonbalaj, Stephen Leeds (2017) „Agricultural Finance in Kosovo” Economic Alternatives, 2017, Issue 1, pp. 79-88, <https://www.unwe.bg/eajournal/en/journalissues/article/10989>

Четвъртата публикация е самостоятелна Kapllan Halimi (2020) „Export Competitiveness of Food Industry in Kosov, o”Journal: Economic Alternatives, issue 3, volume 27, 2020. (forthcoming), <https://www.unwe.bg/eajournal/en>

Петата публикация е съвместна в публикувана глава от колективна монография - Diana Kopeva, Nikolay Shterev, Ekrem Gjokaj, Kapllan Halimi (2019), Chapter 6. „Women’s Entrepreneurship - Source For Livelihood Opportunities In Rural Areas of Kosovo and in Bulgaria” In: Women, Sustainable entrepreneurship and the Economy: A Global Perspective, Editors: Kiyemet Calliyurt and Liliane Segura, Published November 2019, Publishing house: Routledge, ISBN 9780815381624, <https://www.routledge.com/Women-Sustainable-Entrepreneurship-and-the-Economy-A-Global-Perspective/Caliyurt-Segura/p/book/9780815381624>

6. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертационния труд отговарят на съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

В методическата част може да се отдели повече внимание относно анализа на използваните показатели за оценка на ефекта от прилагането на програмата за финансова поддръжка на земеделието. В дисертацията липсва преглед на научните изследвания в България по темата на дисертацията. Опитът на страната е важен за другите страни от Западните Балкани поради сходните социалн-икономически условия и традиции в земеделието.

8. Заключение

Всичко това ми дава основание да предложа на Научното жури да гласува положително за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на Каплан Халими, докторант на самостоятелна подготовка в с тема на дисертационния труд „Влияние на Програмата за развитие на селските райони върху селските райони в Косово“ за получаване на образователна и научна степен „доктор“.

14.08.2020 / София

Подпис:

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

STATE

From: Professor, Dr. Dimitar Nikolov Nikolov; Institute of Agrarian Economics; Scientific specialty - 3.8 Economics

Subject: dissertation for the award of educational and scientific degree "Doctor" in science at UNWE.

Author of the dissertation: Kaplan Halimi

Dissertation topic: "Impact of the Rural Development Program on rural areas in Kosovo"

Grounds for presenting the opinion: participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation according to Order № 1515 / 03.07.2020 of the Rector of UNWE.

1. Information about the dissertation

The dissertation was studied in a doctoral program at the department / faculty of UNWE in a scientific specialty according to the Order of the Vice-Rector for Research at UNWE № 1898 / 18.07.2018. to 09.07.2021 .

2. General characteristics of the presented dissertation

The dissertation is structured in 5 chapters and has a volume of 100 pages, 18 figures, 24 tables.

The relevance of the topic of the dissertation can be considered in several ways. It focuses on the following research issues:

- a) To what extent have the supported investments contributed to improving the incomes of beneficiaries in rural areas of Kosovo?
- b) To what extent have the aided investments contributed to the creation of new jobs, both in terms of job creation and in terms of job retention, which should have disappeared in agriculture and rural areas of Kosovo?
- c) To what extent have supported investments contributed to improving agribusiness productivity in Kosovo?
- d) To what extent has the grant catalyzed greater improvement in value chains in agribusiness in Kosovo?

In the process of research the following hypotheses are defined:

- 1) The program for financial support in rural areas has a positive impact on employment (job creation and sustainability) in food enterprises, creates sustainability in primary production farms.

2) The program for financial support in rural areas has a positive impact on the productivity and competitiveness of economic agents / participants in agribusiness RDGP has positive effects on the productivity of assisted farmers / farmers

This doctoral study follows the general objective and three sub-objectives:

The overall objective is: "To assess the impact of the financial support program in rural areas and to recommend measures to increase its impact on economic growth in rural areas"

In relation to the general objective, the following tasks are defined:

- 1) To determine and qualify the impact of the rural financial support program in terms of competitiveness, income, job creation and productivity through statistical quantitative analysis, as well as qualitative in-depth research in the field;
- 2) Understand whether the financial support program has helped increase the sustainability of small farms in Kosovo
- 3) To confirm through quantitative analysis, as well as qualitative in-depth studies, whether the rural financial support program has for years supported the subsistence farm by making it semi-subsistence.
- 4) literary sources were used in the dissertation.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

In the dissertation the main theoretical statement is the main one of the Theory of Change. It provides a comprehensive picture of how and why the desired changes in a particular context are expected. In this particular case, it helps to explain how and why the planned effects of the financial support program occurred. It provides an opportunity to outline the relationship between the supported activities and how these investments have led to the achievement of the expected goals throughout the chain of effects (input-output, result-impact). The study uses a combination of quantitative and qualitative approach. The findings stem from both quantitative analysis and qualitative in-depth studies of two selected subsectors (milk and fruit) from the field. This information was gathered from the completion of 330 closed questionnaires collected from all over the country. In addition, a standardized questionnaire is used to capture all sources of information to indicate the observed effect on one supported unit. Samples from similar unsupported farms and food establishments were used as control groups.

The overall conclusion is that the design of the current direct payment system could have a small positive impact on four of the targeted results of the financial support program, a neutral impact on two and a negative impact on the

other five. However, this assessment is almost entirely based on experience of the effects of this production approach in other countries.

4. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

The contributing moments of the dissertation can be grouped into two groups:

- Scientific contributions

1. The impact of the implementation of the Agricultural Development Grant Program in Kosovo and of specific economic measures targeted at specific sub-sectors of agriculture on the sector as a whole and on the national economy has been analyzed and assessed.
2. An algorithm has been developed to assess the effectiveness of measures under the agricultural grant scheme in Kosovo
3. A system of research methods is applied, which are adapted to the specifics of the research
4. The degree of impact of the applied measures on the welfare of farmers shall be analyzed
5. The impact of the applied investment measures on productivity and employment in the agricultural sector shall be analyzed and assessed.

- Practical and applied contributions

1. Specific proposals have been identified to improve the measures applied and to renew them
2. Based on the analysis, new measures and instruments have been identified to support farmers in Kosovo.

5. Evaluation of the dissertation publications

The dissertation has presented three publications related to the dissertation, of which all three are independent scientific publications related to the dissertation.

The first publication is co-authored with other authors. Philip Kostov, Sophia Davidova, Alastair Bailey, Ekrem Gjokaj, Kapllan Halimi (2020) “Can Direct Payments Facilitate Agricultural Commercialization: Evidence from a Transition Country” Journal: *Journal of Agricultural Economics*, 2020, <https://doi.org/10.1111/1477-9552.12390>

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1477-9552.12390>

The second publication is also co-authored by: Ekrem Gjokaj; Chaplain Halimi; Valon Xhabali; Drini Imami; Muje Gjonbalaj (2017), “FRUITS VALUE CHAIN AND DISTRIBUTION CHANNELS IN KOSOVO”, Journal: *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 23 (No 1) 2017, 22–30; Agricultural Academy

The third publication is co-authored by Ekrem Gjokaj, Kapllan Halimi, Muje Gjonbalaj, Stephen Leeds (2017) "Agricultural Finance in Kosovo" Economic Alternatives, 2017, Issue 1, pp. 79-88,

<https://www.unwe.bg/eajournal/en/journalissues/article/10989>

The fourth publication is a separate Kapllan Halimi (2020) "Export Competitiveness of Food Industry in Kosovo, o" Journal: Economic Alternatives, issue 3, volume 27, 2020. (forthcoming),

<https://www.unwe.bg/eajournal/en>

The fifth publication is a joint in a published chapter of a collective monograph - Diana Kopeva, Nikolay Shterev, Ekrem Gjokaj, Kapllan Halimi (2019), Chapter 6. "Women's Entrepreneurship - Source For Livelihood Opportunities In Rural Areas of Kosovo and in Bulgaria" In: Women, Sustainable entrepreneurship and the Economy: A Global Perspective, Editors: Kiymet Calliyurt and Liliane Segura, Published November 2019, Publishing house: Routledge, ISBN 9780815381624, [https://www.routledge.com/Women-Sustainable-Entrepreneurship-and-the-Economy-A-Global-Perspective / Caliyurt-Segura / p / book / 9780815381624](https://www.routledge.com/Women-Sustainable-Entrepreneurship-and-the-Economy-A-Global-Perspective/Caliyurt-Segura/p/book/9780815381624).

6. Evaluation of the abstract

The abstract of the dissertation corresponds to the content of the dissertation.

7. Critical remarks, recommendations and questions

In the methodological part more attention can be paid to the analysis of the indicators used to assess the effect of the implementation of the program for financial support of agriculture. The dissertation lacks an overview of the research in Bulgaria on the topic of the dissertation. The country's experience is important for other countries in the Western Balkans due to similar socio-economic conditions and traditions in agriculture.

8. Conclusion

All this gives me reason to propose to the Scientific Jury to vote positively for the award of the educational and scientific degree "Doctor" of Kaplan Halimi, PhD student in self-study in the topic of the dissertation "Impact of the Rural Development Program on rural areas in Kosovo "for obtaining the educational and scientific degree" Doctor ".

14.08.2020 / Sofia

Signature: